

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา : ประเพณีบุญบั้งไฟ
ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอนोनแดง จังหวัดนครราชสีมา

**Knowledge Management For Local Wisdom and Culture a Case Study of
BoonBangFai Festival at Tambon DonYaoYai Amphoe NonDaeng
Nakhon Ratchasima Province**

ภาณุวัฒน์ กิตติกรวารานนท์ รัตนพิมลพลแสน,
กฤตากรณ์ ทะราศี และ รุ่งสุริยา พลแสน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

**Panuwat Kittikronwaranon Rattanapimonphonsaen,
Krittaporn Tarasi and Rungsuriya phonsaen**
Suranaree University of Technology Center promotion Services, Thailand
Corresponding Author, E-mail: panuwat@sut.ac.th

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอนोनแดง จังหวัดนครราชสีมา 2) จัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอนोनแดง จังหวัดนครราชสีมา และ 3) ศึกษาแนวคิดและวิธีการ ในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่นของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอนोनแดง จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่ง โครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 18 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1. ภูมิหลังและประวัติความของประเพณีบุญบั้งไฟ ไม่ปรากฏหลักฐานอย่าง ชัดเจนว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด พบเพียงคำบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่นว่ามีมาตั้งโบราณ มากกว่า 100 ปี โดยที่บรรพบุรุษ ได้อพยพ ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อมาประกอบอาชีพและยังได้นำประเพณีบุญ บั้งไฟมาละเล่น นอกจากนี้ชาวชุมชนยังได้มีการปรับปรุงและพัฒนาในการจัดงานให้เข้ากับยุคปัจจุบันแต่ยังคง รักษาประเพณีให้คู่กับชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นเรื่อยมา 2. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ชุมชนดำเนินการตามแนวทางการจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน สะท้อนถึงวิธีการและแนวทางในการจัดการ ความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป และ 3.แนวคิด และวิธีการในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟ พร้อมทั้งมี

* วันที่รับบทความ : 21 ตุลาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 24 ตุลาคม 2566; วันตอบรับบทความ : 25 ตุลาคม 2566

Received: October 21, 2023; Revised: , October 24, 2023; Accepted: , October 25, 2023

รูปแบบการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย และมีการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมระหว่างประชาชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือและสร้างความยั่งยืนของประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการความรู้; ภูมิปัญญา; วัฒนธรรมท้องถิ่น; ประเพณีบุญบั้งไฟ

Abstracts

The objectives of this research were is to 1.) study the history of Boon Bang Fai Festival Don Yaw Yai, Non-Daeng, Nakhon Ratchasima Province. 2.) create knowledge management for Boon Bang Fai Festival in Don Yaw Yai, Non-Daeng, Nakhon Ratchasima Province. 3.) study concepts and how to inherit Boon Bang Fai Festival to the next generation in Don Yaw Yai, Non Daeng, Nakhon Ratchasima Province. This research was qualitative research by using Semi- Structured Interview of 18 people which was selected purposively including monks, local governments, community wisdom members, local experts, community leaders and local experts in wisdom and culture and contents analysis.

The results were as follows: 1.) No clear evidence of the exact date that Boon Bang Fai Festival was founded. There was only a narrative of people in the community which has inherited for more than 100 years as their ancestors moved from Ubon Ratchatani Province and Sri Sa Ket Province to live their lives and continue Boon Bang Fai Festival in the area. In 2002, the people improved Boon Bang Fai Festival to fit a new era and focus on social dynamics change. 2.) There were seven steps of knowledge management to maintain this heritage in each generation and 3.) The concept of maintaining this heritage was to educate about Boon Bang Fai Festival, publicize through several channels, and create collaborative networks between people, public organization, private organization in both internal and external community.

Keywords : Knowledge Management; Wisdom; Local Culture; Boon Bang Fai Festival

บทนำ

ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม ความสำคัญของภูมิปัญญาเป็นสัจธรรมที่เด่นชัดไม่ว่าสังคมใดหรือชุมชนใดก็ตาม เป็นรากฐานของการพัฒนาชุมชน และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมโดยสะท้อนออกมาในรูปแบบของขนบประเพณีศาสนา ความเชื่อ ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรมดนตรีการละเล่นพื้นบ้าน และวิทยาการต่าง ๆ เมื่อมีชุมชนเกิดขึ้นหรือดำรงอยู่มานาน ล้วนต้องมีภูมิปัญญาของตนเอง การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาในมุมมองทั้งในด้านความคิดและความรู้รัฐบาลและภาคเอกชนไม่ค่อยให้ความสำคัญในภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือความรู้ดั้งเดิมของสังคมไทยด้วยมุมมองที่เห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่โบราณ ต้องพัฒนาให้ทันสมัยตามแบบทวีปยุโรปเมื่อผ่านการต่อเนื่องเป็นเวลานานผลที่ตามมาอาจกล่าวได้ว่า ขนบไทยถูกทำให้ล่มสลาย เกิดสภาพล้มละลายทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ก่อผลกระทบถึงครอบครัวเนื่องจากความสมดุลของชีวิต

เท่าที่เคยเป็นมาก่อนถูกทำลายลง ดังนั้น การพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาแห่งชาติและภูมิปัญญาชาวบ้าน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ , 2551 : ออนไลน์)

รูปแบบของภูมิปัญญาจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยการตีความหมายอย่างลึกซึ้งให้เข้าใจถึงมูลเหตุแห่งการสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด แสดงถึงความมีภูมิปัญญาของคนไทยในยุคสมัยหนึ่ง ที่สามารถคิดค้นสิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบที่ยอมรับกันภายในสังคมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ทั้งยังมีคุณค่าความงดงามในรูปแบบของงานศิลปะ ผลงานจากภูมิปัญญาของคนไทยโบราณจะปรากฏคุณค่าเด่นชัดและน่าอนุรักษ์เมื่อเรา ได้ประจักษ์ชัดถึงความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างศิลปะวัฒนธรรม ประเพณีกับสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละยุคสมัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 42) การสืบทอดวัฒนธรรมไทยจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งจะแสดงออกถึงวิถีความเป็นไทยทั้งด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้วัฒนธรรมได้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไปอย่างไรก็ตามการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมย่อมมีช่องว่างระหว่างวัยเกิดขึ้นระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองแตกต่างกัน (ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง, 2558 : ออนไลน์)

พื้นที่บ้านดอนยาวใหญ่ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่ยังคงซึ่งไว้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เข้มแข็งด้วยการส่งต่อจากรุ่นต่อรุ่นมาอย่างยาวนาน โดยในส่วนของประเพณีบุญบั้งไฟ บ้านดอนยาวใหญ่ ถือได้ว่าเป็นประเพณีพื้นถิ่นที่อยู่คู่ชุมชนมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษมากกว่า 100 ปี ซึ่งประเพณีดังกล่าวเป็นผลพวงมาจากบรรพบุรุษได้นำวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟ มาพร้อมครั้งที่ได้ทำการอพยพย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งทำให้เป็นประเพณีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่มีความหลากหลายแต่มีความแตกต่างจากประเพณีและวัฒนธรรมอื่น ๆ ในพื้นถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันการส่งต่อประเพณีวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นก็พบปัญหาในการดำเนินการทั้งในทางโครงสร้างและกระบวนการอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และในยุคของเทคโนโลยีพร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมทำให้การส่งต่อวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นมีช่องว่างระหว่างรุ่น ระหว่างวัย ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ประเพณีดั้งเดิมจึงพบปัญหาด้านการสืบทอดวัฒนธรรมไปยังกลุ่มคนรุ่นหลังที่ไม่ค่อยให้ความสนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานอยู่ในกลุ่มงานด้านวัฒนธรรม จึงมีความสนใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งเห็นประวัติและความเป็นมาพร้อมทั้งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในประเพณีท้องถิ่นอยู่บ่อยครั้งจึงตั้งใจว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริม รักษาพร้อมทั้งต่อยอด ในด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนพื้นถิ่นในส่วนของวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อให้ยังคงอยู่กับชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

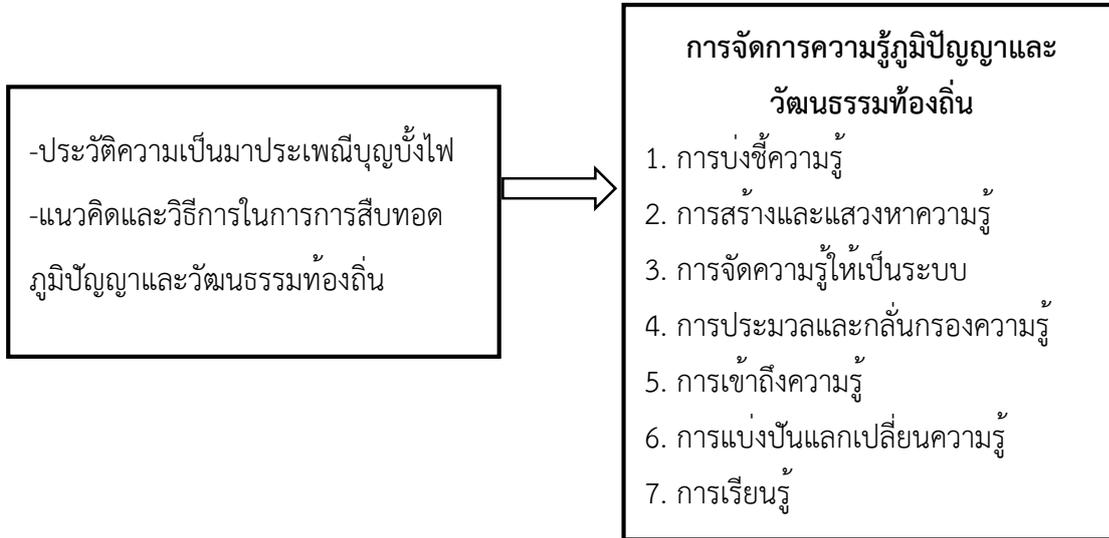
1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่นของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ในครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 18 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บันทึกชื่อและสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ และบันทึกสาระจากการสัมภาษณ์ตามตัวแปรที่ศึกษา และส่วนที่ 3 สรุปประเด็นสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์จากการสังเคราะห์และพัฒนาข้อคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และให้ท่านที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจากศูนย์ส่งเสริมวิชาการและวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นถึงกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย และติดต่อขอความร่วมมือประสานงานและนัดหมายการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล และผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและสรุปประเด็นสาระสำคัญไว้เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis1) และใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งกระทำโดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างในหมู่บ้านนาปรัง เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลาต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ หากผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้ามีได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง สุภางค์ จันทวานิช (2553 : 54)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา : ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏผลโดยสรุป ดังนี้

ภาพที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา
พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน
ที่มา : กฤตากรณ์ ทะราชา, 2566

ภาพที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา
ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ
ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
ที่มา : กฤตากรณ์ ทะราชา, 2566

1. ศึกษาภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลคอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติความเป็นมาประเพณีบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านคอนยาว ไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่ามีจุดเริ่มต้นมาอย่างไรแต่เป็นการกล่าวขานและเล่าต่อมาจากรุ่นสู่รุ่นถึงประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจวบจนถึงปัจจุบัน โดยจากการสัมภาษณ์ถึง ภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ได้ข้อมูล ดังนี้ กล่าวถึงภูมิหลังพื้นเพบรรพบุรุษของชุมชนบ้านคอนยาวใหญ่ไม่ใช่คน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา แต่เป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และอีกหลายจังหวัดในภาคอีสาน โดยที่สังเกตได้เด่นชัดนั้นก็คือ จากนามสกุลของกลุ่มคนที่ย้ายมาจากจังหวัดอุบลราชธานี จะลงท้ายด้วยคำว่าอุบล อาทิเช่น พิมพอุบล ใจอุบล เป็นต้น ส่วนนามสกุลของกลุ่มคนที่ย้ายมาจากจังหวัดศรีสะเกษ จะลงท้ายด้วยคำว่าสะเกษ อาทิเช่น ตัวสะเกษ เทินสะเกษ เปาะสะเกษ เป็นต้น โดยเมื่อมีการอพยพมาบรรพบุรุษก็ได้นำเอาประเพณีและวัฒนธรรมพื้นถิ่นมาด้วย นั่นก็คือ ประเพณีบุญบั้งไฟ พร้อมทั้งมีการสืบสานประเพณีอย่างต่อเนื่องตลอดในทุก ๆ ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีประจำถิ่นของชุมชนบ้านคอนยาวใหญ่ ซึ่งเป็นการหลอมรวม ความรัก ความสามัคคีของชุมชนเข้าด้วยกันจากทุกคน ทุกรุ่นในชุมชน

ประเพณีบุญบั้งไฟในอดีต คาคถการณเมื่อปี พ.ศ. 2488 นำโดยพระอาจารย์สิงห์ เจ้าอาวาสวัดบ้านคอนยาวใหญ่ในสมัยนั้น ได้ชักชวนและเชิญชวนชาวบ้านคอนยาวใหญ่ มาร่วมกันจัดประเพณีบุญบั้งไฟทั้งในส่วนของขบวนแห่บั้งไฟ และการทำบั้งไฟ ซึ่งมีการจัดงาน 2 วัน คือ วันแรก เป็นขบวนแห่บั้งไฟ วันที่สอง เป็นวันจุดบั้งไฟโดยในอดีตมีการทำบั้งไฟทุกหมู่บ้าน พร้อมทั้งมีการจัดทำซุ้มอาหารของแต่ละหมู่บ้านภายในบริเวณวัดเพื่อใช้ในการจัดเลี้ยงผู้คนที่เข้าร่วมงาน โดยที่แต่ละหมู่บ้านที่เข้าร่วมงานประเพณีบุญบั้งไฟก็จะมีประติมากรรมขบวนแห่พร้อมทั้งมีกายัพย์เซ็งบั้งไฟ ซึ่งเป็นคำประพันธ์ท้องถิ่นอีสานที่ไ้ร้องในขบวนแห่บั้งไฟมาร่วมด้วย โดยการนำคุณพ่อพรมมา ชินวงศ์ คุณพ่อคุณ ชินวงศ์ คุณพ่อทา พิมพอุบล คุณพ่อเสาร์ บุตรสะเกษ และกำนันสม บุตรสะเกษ เป็นผู้นำในการกล่าวกายัพย์เซ็งบั้งไฟ โดยมีเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียว คือ กลองมโหรี (กลองตุ้ม) ในการให้จังหวะดนตรี ซึ่งลักษณะของการแต่งกายคือ ผู้ชายจะแต่งกายคล้ายผู้หญิง ผู้หญิงจะแต่งกายคล้ายผู้ชาย โดยจะเป็นนำพากล่าวกายัพย์เซ็งบั้งไฟรอบศาลาของวัดเพื่อสร้างความสนุกสนานให้กับงานประเพณีดังกล่าว นอกจากนี้แล้วการจัดทำบั้งไฟเพื่อประกอบขบวนในอดีตในส่วนของบั้งไฟเป็นการใช้วัสดุที่ทำจากไม้ไผ่เล็ยงขนาดใหญ่ อยู่ตรงกลางและเพิ่มเติมด้วยกระบอกไม้ไผ่รอบนอกอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นใช้กระดาษสีส้นต่าง ๆ มาตัดในรูปร่างลายกนก ลายไทย เพื่อติดประดับตกแต่งโดยรอบของบั้งไฟ โดยรูปแบบของขบวนบั้งไฟก็จะมีประติมากรรมร่วมด้วย ซึ่งในแต่ละขบวนก็จะประกอบไปด้วย 1.ขบวนนางรำ พร้อมกับการกล่าวกายัพย์เซ็งบั้งไฟ (เพื่อให้จังหวะแก่นางรำ) 2.ขบวนบั้งไฟ 3.ขบวนการเล่นประกอบขบวน หรือที่เรียกกันว่าขบวนพญามาร ประกอบด้วยการเล่นที่ชายแต่งหญิง หญิงแต่งชายและการแต่งกายรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างสีสันและความสนุกสนานภายในงาน อีกทั้งในเรื่องการการแต่ง

กายของขบวนนางรำในขบวนแห่บั้งไฟ จากอดีตจะเน้นการแต่งกายแบบฉบับอีสานสมัยโบราณ อีสานประยุกต์ และอีสานแบบภูไท ซึ่งรูปแบบของการแต่งกายของนางรำ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและตามยุคสมัย ซึ่งการแต่งกายเริ่มต้นด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันแบบฉูดฉาด ดอกไม้ประดับก็ฉูดฉาด การแต่งหน้าก็เน้นไปในโทนสีสันทึบฉูดฉาด แบบฉบับอีสานโบราณ เครื่องประดับก็จะมีไม่มากพร้อมทั้งท่วงท่าของการรำที่เป็นแบบโบราณอีสานสมัยเก่า เครื่องดนตรีประกอบจังหวะก็ไม่ได้มีมากขึ้น อาทิเช่น ฉาบ กลองตุ้ม ต่อมาได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยเพิ่มเติมอีกครั้ง นั่นก็คือ การแต่งกาย ก็ยังคงเน้นในส่วนของคุณค่าที่มีสีสันฉูดฉาด และเพิ่มเติมความฉูดฉาดมากขึ้นเรื่อย ๆ ท่วงท่าของการรำ จะมีการเพิ่มเติมนั่นก็คือจะมีท่า ที่จะต้องใช้ขา และจะต้องใช้เท้าเพิ่มมากขึ้น เครื่องดนตรีประกอบจังหวะเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น ฉิ่ง ฉาบ กลองยาว เพื่อการเพิ่มจังหวะให้สนุกมากขึ้น

การปรับตัวอีกครั้งของชุมชนบ้านดอนยาวใหญ่ เพื่อรองรับวิถีแห่งวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟ เริ่มต้นในช่วงของนายสุทนต์ ทองดินนอก นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนยาวใหญ่ ที่ได้ร่วมส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเพณีบุญบั้งไฟได้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในหมู่บ้านและชุมชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในสมัยนายทองดา ผาโสภา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนยาวใหญ่ และเป็นอดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านดอนยาวใหญ่ ในสมัยนั้น ได้ร่วมกับกับชาวบ้านในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบของการจัดการประเพณีบุญบั้งไฟ โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาวประชาสังคมให้เป็นที่รู้จักและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ประเพณีให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น และการปรับตัวอีกครั้ง ในปี 2545 นำโดย สุนทรพงษ์ มณีสุคนธ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนยาวใหญ่ ได้นำผู้นำชุมชนและชาวบ้านไปศึกษาดูงานประเพณีบุญบั้งไฟ ณ จังหวัดยโสธร โดยไปศึกษาข้อมูลทั้งในส่วนของรูปแบบและวิธีการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งประกอบไปด้วย ขบวนบั้งไฟ ขบวนนางรำขบวนวิถีชุมชนและการละเล่นต่าง ๆ โดยมีการปรับตัวเพื่อตามยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลง ที่นำเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่มาผสมผสานกับวิถีชีวิต มีลักษณะที่โดดเด่นด้านพลวัฒนธรรมที่ปรากฏเห็นชัดเจนในการแห่ขบวนบุญบั้งไฟ นั่นก็คือ ขบวนนางรำ มีการแต่งกายที่สีสันสดใสเพิ่มขึ้น มีการปรับเสื้อผ้าให้วิจิตรมากยิ่งขึ้นผ่านการตัดเย็บที่ปราณีตมากขึ้น ในส่วนของเครื่องประดับก็เพิ่มมากขึ้น ทั้งกำไล ตุ้มหู และอื่น ๆ และมีรูปแบบในการแปรแถวของนางรำเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีการเพิ่มเติมในส่วนเครื่องดนตรี อาทิเช่น พิณ แคน ฉิ่ง ฉาบ และกลองยาว เพื่อประกอบจังหวะให้เร้าใจและสร้างความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ขบวนประเพณีและวัฒนธรรม ก็มีการปรับรูปแบบโดยการนำเอาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นมาร่วมในขบวนด้วย อาทิเช่น การหุงหาอาหารแบบสมัยโบราณ ขบวนเศรษฐกิจพอเพียง ขบวนทอผ้า ขบวนวิถีชีวิตของการหาปู หาปลา เพื่อนำมาประกอบอาหาร ขบวนเกี่ยวกับการไถนา การปลูกข้าว เกี่ยวข้าว และอื่น ๆ นอกจากนี้ในส่วนขบวนบั้งไฟก็มีการปรับรูปแบบของบั้งไฟให้มีความวิจิตรและสวยงามเพิ่มมากขึ้นด้วยการประดับตกแต่งของผ้าสีต่าง ๆ ลวดลายไทยประกอบบั้งไฟเพิ่มขึ้น ในส่วนของขบวนมีการปรับจากขบวนขนาดเล็กไปสู่ขบวนขนาดใหญ่ของชาวบ้านดอนยาวใหญ่จากประเพณี

เพียงแค่เป็นที่รู้จักกันภายในชุมชนหมู่บ้าน นำไปสู่ประเพณีที่มีคนรู้จักในวงกว้างในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด จากนั้นชาวบ้านดอนยาวใหญ่ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการในส่วน ของประเพณีบุญบั้งไฟอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีเพื่อการสืบสาน ต่อยอดและส่งต่อวัฒนธรรมที่ดั่งงามจาก รุ่นสู่รุ่นเพื่อยังคงรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นให้คงอยู่สืบต่อไป

2. กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาว ใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

1. การบ่งชี้ความรู้ โดยการพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพของชุมชนท้องถิ่น ด้านสภาพแวดล้อม วิธีชีวิตของความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและประเพณีประจำท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยการศึกษาหาความรู้ในส่วนของความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยผ่าน กระบวนการสัมภาษณ์จากพระสงฆ์ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านในพื้นที่เพื่อให้ทราบถึง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน นั่นก็คือประเพณีบุญบั้งไฟ ที่อยู่เคียงคู่ชุมชนมาอย่างยาวนาน

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอยู่แล้วของชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งมีการนำองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคและสมัยปัจจุบันแต่ยังคงรากเหง้าของความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ เพื่อเป็นการส่งเสริมและเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นชุมชนทรัพย์สินอันล้ำค่าของชุมชนให้ยังคงคุณค่าแห่งความงดงามทางด้านประเพณีวัฒนธรรม เพื่อการยังคงอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นกระบวนการที่นำองค์ความรู้ของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายในชุมชนนำมาเรียบเรียงเรื่องราว พร้อมทั้งนำมาจัดระเบียบและจัดหมวดหมู่ขององค์ความรู้ภายในชุมชนที่ สะท้อนถึงเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนที่บ่งชี้ถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชน อีกทั้ง ยังเป็นการต่อยอดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันจะนำมาซึ่งการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การจัดเก็บและการรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นภายในชุมชน ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จากพระสงฆ์ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน และชาวบ้านในพื้นที่ที่ผ่านการปรับปรุงและแก้ไขข้อมูลเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อนำมาสรุปประมวลผลเพื่อให้ได้ชุดความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีบุญบั้งไฟ

5. การเข้าถึงความรู้ โดยการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีบุญบั้งไฟ มาจัดทำในรูปแบบของสื่อโซเชียลมีเดียพร้อมทั้งมีการเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับผู้ที่สนใจผ่านช่องทางที่ หลากหลายเพิ่มขึ้น อาทิเช่น เว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เว็บไซต์ของอำเภอโนนแดง เว็บไซต์

จังหวัดนครราชสีมา หรือเว็บไซต์ในหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งอาจจะรวมถึงจัดทำเป็นป้ายประชาสัมพันธ์ความรู้ในชุมชนท้องถิ่นร่วมด้วย และมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาและต่อยอดการเข้าถึงองค์ความรู้นั้นด้วยความมุ่งหวังในการจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อให้ชาวชุมชนและประชาชนที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีบุญบั้งไฟของชุมชน

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ คือกระบวนการที่บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน โดยที่ชุมชนเป็นผู้จัดสรรกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งยังให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงานประเพณีบุญบั้งไฟได้มีโอกาสสัมผัสกับวิถีและวัฒนธรรมของชุมชนผ่านการละเล่น ขบวนวิถีชีวิต ขบวนนางรำ และขบวนบั้งไฟ ที่ชุมชนจัดขึ้นอันจะเป็นการสะท้อนถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิถีวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน

7. การเรียนรู้ คือกระบวนการในการศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนผ่านการเล่าเรื่องในประเพณีบุญบั้งไฟ อาทิเช่น ขบวนวิถีชีวิต ขบวนนางรำ และขบวนบั้งไฟทำให้เกิดการเรียนรู้และการต่อยอด ความรู้ พร้อมทั้งยังเป็นการส่งต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีบุญบั้งไฟ จากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้สืบทอดประเพณีที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นให้ยังคงอยู่กับท้องถิ่นสืบไป

3. แนวคิดและวิธีการในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

แนวคิดและวิธีการในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อการรักษาสืบสานและต่อยอดประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เริ่มต้นด้วยการปลูกฝังขนบธรรมเนียมและเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นไปสู่เยาวชน ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนพร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟ ทั้งในภาคส่วนขององค์กรรวมของประเพณี และการถ่ายทอดการฟ้อน การรำ การประดิษฐ์บั้งไฟ และขบวนบั้งไฟ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเผยแพร่ประเพณีและวัฒนธรรม ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อเพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้และได้เข้าถึงข้อมูลมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังมีการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมระหว่างประชาชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด รวมถึงวัดและโรงเรียน เพื่อสร้างความร่วมมือและสร้างความยั่งยืนของประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แข็งแรงต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา : ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ในส่วนของกระบวนการศึกษาภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์จากพระสงฆ์ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านในพื้นที่ที่จะพบว่า ภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด พบเพียงคำบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่นว่ามีมาตั้งโบราณ ตั้งแต่วัยปู่ย่า ตายาย หรือเกิดมาก็พบเห็นประเพณีบุญบั้งไฟแล้ว ซึ่งนับได้ว่าเป็นการส่งต่อประเพณีและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นจวบจนถึงปัจจุบัน โดยที่ภูมิหลังพื้นเพบรรพบุรุษของชุมชนบ้านดอนยาวใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา แต่เป็นการอพยพ ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และอีกหลายจังหวัดในภาคอีสาน เพื่อมาหาพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำมาหากินนอกจากนี้ยังได้นำประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น นำมาละเล่นในพื้นที่อีกด้วยหนึ่งในนั้น ก็คือ ประเพณีบุญบั้งไฟ นอกจากนี้ชาวชุมชนยังได้มีการปรับปรุงและพัฒนาในส่วนของจัดการประเพณีอย่างต่อเนื่องโดยการเดินทางไปศึกษาดูงานประเพณีบุญบั้งไฟที่จังหวัดยโสธร และได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาในการจัดงาน ให้มีความทันสมัยกับยุคปัจจุบันแต่ยังคงรักษาประเพณีให้คู่กับชุมชนสืบต่อไป

2. กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่ารูปแบบและวิธีการในการจัดการความรู้ของชุมชนได้มีความเกี่ยวเนื่องและความสัมพันธ์ในหลักการของการจัดการความรู้ โดยเริ่มต้นจาก การบ่งชี้ความรู้ในลักษณะทางกายภาพของชุมชนท้องถิ่น ด้านสภาพแวดล้อม วิธีชีวิตของความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและประเพณีประจำท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เชื่อมต่อการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอยู่แล้วของชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งมีการนำองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคและสมัยปัจจุบันแต่ยังคงรักษาแห่งาของความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ นอกจากนี้ยังนำมาร้อยเรียงเรื่องราว พร้อมทั้งนำมาจัดระเบียบและจัดหมวดหมู่ขององค์ความรู้ภายในชุมชนที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนที่บ่งชี้ถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีการประมวลและกลั่นกรองความรู้จากทุกคนมาหลอมรวมเป็นเรื่องราวเดียวกัน พร้อมทั้งมีการเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับผู้ที่สนใจผ่านช่องทางที่หลากหลายเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีกระบวนการที่บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนและสิ่งสำคัญอีกประการคือชาวชุมชนยังมีการศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนผ่านการเล่าเรื่องในประเพณีบุญบั้งไฟจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้สืบทอดประเพณีที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นให้ยังคงอยู่กับท้องถิ่นสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ การจัดการความรู้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2565) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การบ่งชี้ความรู้ คือขั้นตอนนี้เป็น

การค้นหว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง รูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมี 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ คือ จะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม 3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ คือ เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ คือ การเรียบเรียง ตัดต่อ และการปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี 5. การเข้าถึงความรู้ คือ การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ขององค์กร 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ คือ การจัดทำฐานความรู้ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทำให้สามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น และ 7. การเรียนรู้ คือ การกำหนด รวบรวม คัดเลือกถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

3. แนวคิดและวิธีการในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่นของประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ชาวชุมชนให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสืบสาน การต่อยอด และการส่งต่อประเพณีวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยการปลูกฝังด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟ การถ่ายทอดการพ้อน การรำ การประดิษฐ์บั้งไฟและขบวนวิถีท้องถิ่นบุญบั้งไฟ อีกทั้งยังมีการเผยแพร่ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อเพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจศึกษาได้เข้ามาศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ระหว่างประชาชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด รวมถึงวัดและโรงเรียน เพื่อสร้างความร่วมมือและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แข็งแรงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช ศิวรักษ์ และ เอนก สวระอินทร์ (2560 : 776-785) ได้ศึกษาความเป็นมาและอนุรักษ์สืบสานประเพณีข้าวลาซังบ้านพรุจูด ตำบลบ่อหิน อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง พบว่า การสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดำเนินการโดยการประชุมหารือ และประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีข้าวลาซัง เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี ของคนในชุมชน ซึ่งช่วยให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เห็นถึงความสำคัญของประเพณีข้าวลาซัง อันนำไปสู่การสืบสานประเพณีนี้ให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี นุ่มนาม (2555 : 149-155) ได้ศึกษาเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม โครงการประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองบางขลัง จังหวัดสุโขทัย พบว่า กระบวนการในการก่อตัวของเครือข่ายความร่วมมือ เริ่มสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยเป็นความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ด้านการจัดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : ประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอนอนแดง จังหวัดนครราชสีมา มี ข้อเสนอแนะจากการค้นพบ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ผลของกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟสามารถนำมาใช้และพัฒนาต่อยอดในการสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติมในการวิเคราะห์และสังเคราะห์การวิจัยเพื่อนำไปสู่การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อศึกษาต่อยอดผลของงานวิจัยด้านมนุษยวิทยาเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ลึกซึ้งของวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีการสร้างกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนพร้อมทั้งทำหน้าที่ในการประสานงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรปรับปรุงแบบของการดำเนินการวิจัยทั้งในส่วนของวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ข้อมูลหลายมิติมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟ กับพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การรักษา สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีให้อยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). การจัดการความรู้. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: <http://www.dla.go.th/work/km/home/kmstory/kmstory4.htm>
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2558). โลกาภิวัตน์กับการจัดการวัฒนธรรม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/thaitourismsociety/2013/10/04/entry-1>
- มนตรี นุ่มนาม. (2555). เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม โครงการประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองบางขลัง สุโขทัย. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 10 (45), 149 -155.

- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2551). ภูมิปัญญาไทย.
ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: [http://kanchanapisek.or.th/kp6/
sub/book/book.php?book=23&chap=1&page=t23-1-m.htm](http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=23&chap=1&page=t23-1-m.htm)
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัครเดช ศิวรักษ์ และเอนก สวาอินทร์. (2560). ความเป็นมาและอนุรักษ์สืบสานประเพณีข้าวลาซังบ้านพรุ
จุด ตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 ราชมงคลสร้างสรรค์กับนวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0* (น.776-
785). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. นครปฐม.